

การสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามแนวพุทธศาสนาของชุมชน
อำเภอวังบู้ จังหวัดร้อยเอ็ด
THE CREATION OF RECONCILIATION AND HARMONY
FOLLOWING BUDDHISM OF THE COMMUNITY IN
THAWAT BURI DISTRICT, ROI ET PROVINCE

¹สังเวียน สามี, ²พระครูวาปีจันทคุณ, ³พระครูปลัดสมหมาย อตฺถสิทฺโธ,
⁴ทิพย์ภวิษณ์ ไสชาติ และ ⁵พระครูธรรมธรรติริวัฒน์ สิริวัฒนโน
¹Sangwien Saphang, ²Phrakruvapichantakhun
³Phrakrupalad Sommai Atthasiddho ⁴Thippavit Saichart
and ⁵Phrakruthammathorn Siriwat Siriwatthano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Sangwien_sa@hotmail.com

Received December 25, 2021; Revised February 12, 2022; Accepted March 20, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งของชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอวังบู้ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามแนวพุทธศาสนาในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอวังบู้ จังหวัดร้อยเอ็ด 3) เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอวังบู้ จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันโดยทั่วไปของชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและบ้านนิเวศน์ โดยมากเกี่ยวกับผลประโยชน์และการอยู่ร่วมกันในชุมชนมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง

¹ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

³ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

⁴ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด

⁵ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

เกี่ยวกับการทำมาหากิน ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากที่ดินทำกิน ที่ดินสาธารณประโยชน์ ปัญหาเรื่องความเข้าใจเรื่องขอบเขตที่ดินไม่ตรงกัน ปัญหาครอบครัว ปัญหาการเมืองการปกครอง เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ความขัดแย้งเนื่องจากชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจระบบการจัดการของทางวัดภายในชุมชนเกี่ยวกับการจัดการของงานศพภายในวัด และความขัดแย้งเรื่องที่ดินทำให้เกิดความทะเลาะวิวาทกันเป็นเบื้องต้น 2) การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วยการให้ (การให้ทาน) การแบ่งปันการให้หรือการแบ่งปันสิ่งของเป็นพื้นฐานที่สามารถดึงดูดจิตใจของผู้รับได้เป็นอย่างดี ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของผู้รับ ซึ่งเป็นการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนได้ การสงเคราะห์ด้วยการแบ่งปันหรือการให้ ประชาชนมีความสุขและสร้างความสามัคคีต่อกันเป็นอย่างดี การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วยการพูดจาอ่อนหวาน การพูดด้วยความอ่อนหวานน่าฟัง การพูดด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน เป็นการผูกมิตรไมตรีและสร้างความปรองดองและสมานฉันท์เป็นอย่างดียิ่ง คนเรารู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน เป็นศิลปะทางการใช้ถ้อยคำให้เป็นประโยชน์ การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วย

คำสำคัญ: ความปรองดอง; การสมานฉันท์; ตามแนวพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research included: 1) to study the conflict problems in Ban Thayeam and Banniwet communities in Thawatchaburi District, Roi Et Province; 2) to enhance reconciliation and harmony following Buddhism in Ban ThaYeam and Banniwet communities in Thawatchaburi District, Roi Et Province; 3) to analyze the process of enhancing reconciliation and harmony in Ban Thayeam and Banniwet communities in Thawatchaburi District, Roi Et Province. The study results were as follows. 1) The problems of conflicts and misunderstanding in general of Ban Thayeam and Banniwet communities were mainly related to benefits sharing. The Coexistence in a community has some conflicts in making a living in various aspects including: conflicts of interests in arable land; conflicts in utilization of public land; the lack of common understanding in land boundaries; family problems; politics and governance problems; controversy in temple's management system specially in funeral management. Controversy in land management is the primary cause of the conflicts. 2) The creation of reconciliation and harmony through giving (donating), sharing or giving things is the foundation that graciously attracts the minds of the recipients. The givers are always beloved among the recipients that creates reconciliation and harmony in the community. Welfare through sharing or giving leads to happiness and unity.

Creation of reconciliation and harmony through mellifluous speeches, mellifluous speaking helps binding a close friendship and creating reconciliation and harmony. Binding friendship with others through mellifluous speeches is an art in using useful words that create reconciliation and harmony.

Keywords: Reconciliation; Harmony; Following Buddhism

บทนำ

สภาพสังคมของชุมชนบ้านท่าเยี่ยม และ ชุมชนบ้านนิเวศน์ รวมถึงชุมชนในอำเภอธวัชบุรีตลอดช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา ประชาชนในชุมชนและในอำเภอต้องเผชิญกับปัญหามากมายทั้งปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาความไม่เข้าใจกันทางด้านความคิด ปัญหาความไม่เข้าใจกันทางด้านผลประโยชน์และปัญหาความไม่เข้าใจกันทางการเมืองที่ยังคงมีให้เห็นอย่างต่อเนื่องมาถึงปัจจุบัน ปัญหาด้านเศรษฐกิจหรือปัญหาด้านสังคมต่างๆ กระทบต่อประชาชนในชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่น ด้านสังคม ขาดการพึ่งพาอาศัยกัน ขาดมนุษยสัมพันธ์ อันดี ขาดความรักใคร่ความกลมเกลียว และการไว้น้ำใจให้แก่กันและกันซึ่งกันและกันส่งผลทำให้ชุมชนมีความสุขลดน้อยลง ด้านเศรษฐกิจนั้น การพึ่งพาตนเองโดยการสร้างธุรกิจชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำความสำเร็จมาสู่ชุมชน หรือการพัฒนาทางการศึกษา การแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ การแลกเปลี่ยนความรู้ก็เปลี่ยนแปลงไป สิ่งเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่และปากท้องความสมบูรณ์ของชุมชน การพัฒนาชุมชนและความสามัคคี ความปรองดองในตัวประชากรของชุมชนเหล่านั้น การปรับโครงสร้างรากฐานของสังคมให้แข็งแรงขึ้น เข้มแข็งขึ้น ด้วยการพัฒนาคนในชุมชนทางด้านร่างกายและจิตใจ ให้เป็นคนดี มีความคิดเห็นที่ถูกต้อง มีปัญญาพิจารณาสิ่งต่างๆ ในชีวิตได้อย่างดี เพื่อความสงบสุขในสังคมไทย หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเห็นว่า การที่คุณธรรมต่างๆ จะเจริญงอกงามขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยสภาพแวดล้อมที่ดี การจัดระเบียบสังคมให้ดีงาม และเกื้อกูลแก่คุณธรรมดังกล่าว จึงมีความสำคัญมาก ด้วยเหตุนี้จึงมีหลักธรรมอยู่หลายประการที่ทำให้คนในชุมชนและสภาพแวดล้อมได้รับการจัดสรรก่อให้เกิดชีวิตที่ดีร่วมกัน เพื่อให้คุณธรรมภายในกายและใจเจริญงอกงาม (พุทธทาส ภิกขุ, 2551 :73)

พระพุทธศาสนา ถือว่าเป็นศาสนาแห่งสันติสุขการรู้จักให้อภัยซึ่งกันและกันอย่างแท้จริง เพราะพระพุทธศาสนา สอนให้มนุษย์มีความรักความเมตตา รวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนมนุษย์ อย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ดังปรากฏในวัฒนธรรมของสังคมไทยชาวพุทธ เมื่อเราพลั้งเผลอ ทำผิดต่อกัน เกิดความเข้าใจผิดกัน เกิดความขัดแย้งกันเราก็จะแสดงความรักความเมตตาและมักให้อภัยซึ่งกันและกัน ข้อนี้เป็น การแสดงออกถึงวัฒนธรรมอันดีงามของสังคมไทย ซึ่งได้รับอิทธิพลด้านวัฒนธรรมคำสอนมาจากพระพุทธศาสนาแทบทั้งสิ้น

พระพุทธศาสนามีอิทธิพลต่อวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ความคิดและการประพฤติปฏิบัติของคนไทย การทำความดีต่อกันในระหว่างวงศ์ญาติมิตรสหาย เป็นคุณสำคัญที่ต้องเอาใจใส่อย่างยิ่ง เพราะสามารถสมัครสมาน ยึดเหนี่ยวน้ำใจให้รักใคร่กัน ให้นึกถึงกันด้วยความขอบคุณ โลกคือชุมชนที่ตั้งอยู่ด้วยความสุขสงบ ก็เพราะอาศัยศีล อาศัยสังคหธรรม คือธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวใจให้รักกัน เป็นความดีที่นิยมยกย่องเชิดชูของโลกทุกสมัย ทั้งอดีตอนาคตและปัจจุบันโดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 ที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ให้มีความสามัคคีกัน (อรศิริ เกตุศรีพงษ์, 2550 :43)

ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในด้านต่างๆ ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันและความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม การสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัดความรู้ที่มาจากแหล่งต่างๆทั่วทุกมุมโลกการก้าวเข้าสู่การแข่งขันพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีอุตสาหกรรมในเชิงพาณิชย์มากขึ้นและมีการค้าขายกันอย่างเสรี ทำให้คนในสังคมมีค่านิยมทางวัตถุสูงขึ้น นำไปสู่การเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพรรคพวกมากกว่าที่จะคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งในขณะนี้นั้นการเปลี่ยนแปลงของวัตถุอย่างต่อเนืองนี้ ในทางตรงกันข้ามบุคคลในชุมชนและสังคมกลับมีปัญหาด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เกิดภาวะการณ์ขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและทางวัตถุก่อให้เกิดปัญหาสังคมขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชันกันในทุกวงการ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแพร่ขยายของโรคเอดส์ และการติดยาเสพติดอย่างรุนแรงในสังคม ตลอดจนปัญหาทางคุณธรรมจริยธรรม (พระศรีปริยัติโมลี, 2543:38) การบริการประชาชนจึงเป็นหนึ่งในภารกิจการ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ของกระทรวงมหาดไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกทั่วถึง และเป็นการประสานเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีในระหว่างประชาชนกับข้าราชการ (กรมการปกครอง, “เจ้าหน้าที่ปกครอง สถานภาพ บทบาท และพฤติกรรมในการให้บริการประชาชน

อำเภอธวัชบุรีเป็นหน่วยงานของรัฐ ที่ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนโดยไม่เลือกปฏิบัติเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ด้วยความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม ประหยัด เสมอภาค และทั่วถึง หน้าที่ของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเป็นกลไกกำลังสำคัญที่ขับเคลื่อนสร้างความสุขให้ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย รวดเร็ว เป็นธรรมและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนในชุมชนเกิดความเชื่อถือศรัทธาและบรรลุเป้าหมายของหน่วยงานจึงจำเป็นต้องมีระบบงานที่ดี บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ จึงเห็นว่าหลักธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเหมาะสมที่จะนำมาใช้โดยเฉพาะหลักธรรมในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่คนไทยส่วนมากยอมรับนับถือ มีหลักธรรมที่ครอบคลุมและเหมาะสมสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้หลายกรณี โดยเฉพาะด้านการให้บริการประชาชนนั้น

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงปัญหาต่างๆที่ส่งผลต่อความเป็นอยู่ ความปรองดองและสมานฉันท์ของประชาชนในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี ผู้วิจัยจึง

สนใจในการนำหลักธรรม ที่เป็นองค์ประกอบหลัก คือสังคหวัตถุ 4 นำมาประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนบ้านท่าเยียม ชุมชนบ้านนิเวศน์ เขตอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาสังคมและการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ที่เกิดขึ้นในสังคมและชุมชนนั้นเป็นเรื่องสำคัญมาก ทำให้ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษากระบวนการเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วยองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการคือ 1) การให้ การแบ่งปัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ 2) การพูดจาด้วยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน 3) การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 4) การประพฤติอย่างสม่ำเสมอ (ไม่ทอดธุระหรือวางเฉย) หรือที่รู้จักกันของหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาปรับใช้ในชุมชนอำเภอธวัชบุรีเพื่อจะได้เป็นต้นแบบในการขยายพื้นที่วิจัย เพื่อสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาความขัดแย้งของชุมชนบ้านท่าเยียมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามแนวพุทธศาสนาในชุมชนบ้านท่าเยียมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนบ้านท่าเยียมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยศึกษาการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามแนวพุทธศาสนาในชุมชนบ้านท่าเยียมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จากคัมภีร์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Work Study) โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้ดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากร/ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ

กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับการสัมภาษณ์ (Key Informant) ผู้วิจัยเลือกแบบเจาะจง (criterion based selection) โดยพิจารณาคัดเลือกเฉพาะผู้ที่เข้าวัดทำบุญอยู่เป็นประจำ ซึ่งเป็นผู้เข้าใจเรื่องการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ดีที่สุด ได้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 4 กลุ่ม คือ 1) พระสงฆ์ 5 รูป 2) บุคลากรขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น 5 คน 3) ประชาชนทั่วไป 20 คน 4) นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา 2 คน รวมทั้งสิ้น 32 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับความปรองดองและสมานฉันท์ ในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 แบบบันทึกการสังเกต แบบบันทึกการสังเกตการณ์การสร้างความปลอดภัยในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในส่วนของเครื่องมือเสริมในการวิจัย ผู้วิจัยใช้เทคนิคการถ่ายภาพประกอบการเก็บข้อมูลภาคสนาม

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บข้อมูลภาคสนามแล้วผู้วิจัยนำประเด็นที่พบจากการศึกษาข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์และการบันทึกสังเกตมาวิเคราะห์ตามหลักการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การจัดทำข้อมูล ดำเนินการตรวจสอบข้อมูลซ้ำเพื่อหาความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลังจากนั้นจึงจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลตามรายประเด็นที่กำหนดไว้

3.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการบันทึกสังเกต ตามหลักอุปนัยวิธี จำแนกประเด็นตามองค์ความรู้ที่ค้นพบ โดยมุ่งวิเคราะห์ให้ได้ชุดความรู้เกี่ยวกับการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและชุมชนบ้านนิเวศน์ อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาของชุมชน อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด สรุปผลดังนี้

1. ปัญหาความขัดแย้งโดยทั่วไปของชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและบ้านนิเวศน์

สภาพปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันโดยทั่วไปของชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและบ้านนิเวศน์ โดยมากเกี่ยวกับผลประโยชน์ การอยู่ร่วมกันในชุมชนมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง การทำมาหากิน ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากที่ดินทำกิน ที่ดินสาธารณประโยชน์ เช่น มีปัญหาเรื่องขอบเขตที่ดินคือ ความเข้าใจเรื่องขอบเขตที่ดินไม่ตรงกัน รองลงมาเกี่ยวกับปัญหาสังคม ปัญหาครอบครัว เช่น เรื่องเยาวชนติดยาเสพติดเพราะขาดความอบอุ่น พ่อ-แม่หย่าร้างกันเร็วขึ้นเพราะครอบครัวสมัยใหม่เนื่องจากความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ปัญหาการเมืองการปกครอง เนื่องจากความคิดเห็นไม่ตรงกัน ซึ่งระดับความขัดแย้งสูงสุดได้ผ่านพ้น

มาแล้ว แต่ยังคงมีความขัดแย้งเล็กๆ ที่ไม่แสดงออกอย่างชัดเจนและยังไม่ได้รับการแก้ไข ความขัดแย้งเนื่องจากชาวบ้านบางคนไม่เข้าใจระบบการจัดการของทางวัดภายในชุมชน เกี่ยวกับการจัดการของงานศพภายในวัด

ผลกระทบของความขัดแย้งและไม่เข้าใจกันภายในชุมชน ความขัดแย้งเรื่องที่ดินทำให้เกิดความทะเลาะวิวาทกันเป็นเบื้องต้น ยังไม่รุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายกันและฟ้องร้องกัน ผลกระทบของปัญหาครอบครัว คือ ทำให้ทะเลาะวิวาทกัน ทำร้ายร่างกายกัน ฟ้องร้องกัน ครอบครัวขาดความอบอุ่น ลูกมีปัญหาหันไปพึ่งสิ่งเสพติด มีปมด้อยในการใช้ชีวิตในชุมชน และมีการหย่าร้างกันของครอบครัวคนรุ่นใหม่มากขึ้น ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์และชาวบ้านคือทำให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อพระสงฆ์ ชาวบ้านไม่อยากเข้าวัดทำบุญ ทำให้การเผยแผ่และความเป็นอยู่ของสถาบันพระพุทธศาสนาไม่มีความมั่นคง และจะเป็นเหตุให้ศาสนาอื่นเข้ามาทำลายได้ง่ายอีกด้วย

2. การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามแนวพุทธศาสนาในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและบ้านนิเวศน์

การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วยการให้ (การให้ทาน) การแบ่งปัน การให้ หรือการแบ่งปันสิ่งของ เป็นพื้นฐานที่สามารถดึงดูดจิตใจของผู้รับได้เป็นอย่างดี ผู้ให้ย่อมเป็นที่รักของผู้รับ ซึ่งเป็นการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนได้ การสงเคราะห์ด้วยการแบ่งปันหรือการให้ ประชาชนมีความสุขและสร้างความสามัคคีต่อกันเป็นอย่างดี คนที่ให้อะไรก็จะได้รับมิตรไมตรีที่ดีขึ้นกว่าเดิม ปรีกษาหรือในเรื่องต่างๆ ในชุมชนก็ได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนดีขึ้น ต่างฝ่ายต่างก็พึงเหตุพึงผลของกันและกันดีขึ้น ซึ่งสามารถลดความขัดแย้งภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

2.1 การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วยการพูดจาอ่อนหวาน การพูดจาด้วยความอ่อนหวานน่าฟัง การพูดด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน เป็นการผูกมิตรไมตรีและสร้างความปรองดองและสมานฉันท์เป็นอย่างดียิ่ง คนเรารู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน เป็นศิลปะทางการใช้ถ้อยคำให้เป็นประโยชน์ วาจาที่อ่อนหวานเป็นที่รักของคนที่ได้ยิน เป็นที่ดึงดูดจิตใจของผู้ที่ได้ฟัง มีวาจา สุภาพอ่อนหวานชวนฟัง เป็นวาจาที่ไม่หยาบคายและก่อให้เกิดประโยชน์ การมีปิยวาจานี้มี ความสำคัญเป็นอย่างมากในการผูกมิตรหรือรักษาน้ำใจมิตร สร้างความปรองดองในชุมชนและเพื่อนร่วมบ้านเป็นอย่างดี

2.2 การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ด้วยอัตถจริยา หรือการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและบุคคลอื่นการให้ความช่วยเหลือต่อบุคคลอื่นตามฐานะที่ตนจะพอช่วยเหลือได้และช่วยขวัญขวยใจในการทำงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ต่อบุคคลอื่นหรือในชุมชนเป็นการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ได้เป็นอย่างดี เป็นการผูกมิตรไมตรีต่อกันและต่อผู้ที่เราช่วยเหลือเราก็จะได้ไมตรีที่ดีจากเขา การสงเคราะห์หรือช่วยเหลือในยามตกทุกข์ได้ยาก

เป็นสิ่งสำคัญ เมื่อชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน ชาวบ้านก็จะให้ความสำคัญกับเราเวลาเรามีกิจกรรมอะไร เขาก็จะให้ความช่วยเหลืออย่างสนิทใจ

2.3 การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ตามหลักความสม่ำเสมอ (สมานัตตตา) การกระทำทั้ง 3 อย่าง หรือ อย่างใดอย่างหนึ่ง คือ การให้ทาน (การแบ่งปัน) การพูดจาด้วยความอ่อนหวานและการช่วยเหลือในกิจกรรมต่างๆ (อัทธจริยา) กระทำให้ต่อเนื่องสม่ำเสมอ เราจะได้มิตรไมตรีที่ยั่งยืนและสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนอย่างยั่งยืน

2.4 ชุมชนต้นแบบการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ตามหลักสาราณียธรรม เป็นชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ โดยใช้หลักสาราณียธรรม ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความปลอดภัยและสมานฉันท์ ได้แก่ ความต้องการของคู่ขัดแย้งให้แต่ละฝ่ายต่างยอมรับฟังเหตุผลของกันและกัน แต่สำหรับความขัดแย้งทางความคิดนั้นเป็นเรื่องที่ไม่สามารถแก้ไขได้ง่ายๆ และปัจจัยที่ส่งเสริมความปลอดภัยให้สำเร็จคือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นถูกต้อง) อันดับแรกคู่ขัดแย้งต้องมีความคิดเห็นที่ถูกต้องก่อน รูปแบบที่ส่งเสริมการสร้างความปลอดภัยและสมานฉันท์ คือ 1) กระทำต่อผู้อื่นด้วยจิตเมตตา 2) การพูดกับบุคคลอื่นด้วยจิตประกอบด้วยเมตตา 3) การคิดกับบุคคลอื่นที่ประกอบด้วยจิตมีเมตตา 4) การเอื้อเฟื้อแบ่งปันสิ่งของให้กับบุคคลอื่น 5) การปฏิบัติตามกฎกติกาหรือประเพณีอยู่ในกฎกติกาของชุมชน 6) มีความคิดหรือความเห็นร่วมกัน

อภิปรายผล

งานวิจัยเรื่องการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนบ้านท่าเยี่ยมและบ้านนิเวศน์นี้ ส่วนใหญ่สอดคล้องกับการวิจัยเรื่องรูปแบบการส่งเสริมความสามัคคีของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ดตามหลักสาราณียธรรม คือ โดยมากเกี่ยวกับผลประโยชน์ การอยู่ร่วมกันในชุมชนมีการกระทบกระทั่งกันบ้าง การทำมาหากิน เช่น ความขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์จากที่ดินทำกิน ที่ดินสาธารณประโยชน์ เป็นต้น รองลงมาเกี่ยวกับปัญหาสังคม เช่น ปัญหาครอบครัว รองลงมาคือปัญหาการเมืองการปกครอง ซึ่งระดับความขัดแย้งสูงสุดได้ผ่านพ้นมาแล้ว แต่ยังคงมีความขัดแย้งเล็กๆ ซึ่งเกิดจากความเห็นที่แตกต่างและผลประโยชน์ขัดแย้งกันแก้ไขด้วยกระบวนการทางกฎหมายคือการตัดสินตามความเห็นของเจ้าหน้าที่กรมที่ดิน บางครั้งก็ใช้การประนีประนอมกัน ซึ่งเป็นวิธีการที่ดีกว่า เพราะมีผลต่อการยอมรับทางจิตใจด้วย เฉพาะปัญหาครอบครัวเป็นเรื่องของการให้อภัยหรือปรับตัวเข้าหากันใหม่ หากแก้ไขไม่ได้ก็ต้องยอมรับสภาพความจริงคือการหย่าร้างกันหรือการเลิกรากัน ปัญหาความขัดแย้งเฉพาะเหตุการณ์คือความขัดแย้งระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านเป็นเรื่องละเอียดอ่อน บางครั้งก็แก้ปัญหาได้ด้วยการอภัยให้กันและทำความเข้าใจซึ่งกันและกัน ส่วนปัญหาการเมือง

การปกครองเกิดจากการแตกแยกทางความคิดเพราะเห็นว่าฝ่ายตนได้รับการปฏิบัติด้วยความไม่เป็นธรรม เกิดจากนโยบายของรัฐและกระแสความขัดแย้งทางการเมือง ปัจจุบันความขัดแย้งได้ระงับแล้ว เพราะกระแสความขัดแย้งทางการเมืองลดลงด้วยถูกอำนาจรัฐบังคับไว้ แม้บางส่วนชาวชุมชนจะยังไม่แสดงออกว่าขัดแย้งภายในใจลึกๆ อยู่ก็ตาม

ความขัดแย้งอันเป็นผลพวงจากปัญหาการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในจังหวัดร้อยเอ็ดไม่ได้รับการแก้ไขด้วยวิธีการสานเสวนาหรือการเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง เพราะเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาสั้นๆ และแม้หากมีการแก้ไขด้วยวิธีการแบบสมานฉันท์ดังกล่าวมานี้ ก็เป็นการแก้ไขปัญหาที่ปลายเหตุเท่านั้น ไม่ได้มีความยั่งยืนแบบการป้องกันปัญหาความขัดแย้งซึ่งต้องอาศัยหลักการปฏิบัติทางวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา โดยเฉพาะการสร้าง ความสามัคคีตามหลักสาราณียธรรมในรูปแบบกิจกรรมทางวัฒนธรรมและโครงการที่ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน แบ่งปันกัน การรักษาระเบียบกฎเกณฑ์ เช่น ตลาดนัดธรรมะวันอาทิตย์ เยี่ยมผู้ป่วยติดเตียง สร้างบ้านแก่ผู้ยากไร้ เป็นต้น ซึ่งโดยมากพระสงฆ์ เป็นผู้นำพาชาวบ้านทำกิจกรรมเหล่านี้ กิจกรรมเหล่านี้จะหล่อหลอมให้คนทั้งหลายเห็นใจกัน เอื้ออาทรต่อกัน และทำความดีต่อกันโดยมีพระสงฆ์เป็นสื่อกลาง เป็นไปเพื่อความยั่งยืนอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้คือ ได้รูปแบบของการสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ในชุมชนบ้านท่าเยียมและบ้านนิเวศน์ ได้บูรณาการหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับผลประโยชน์ของปัจเจกบุคคล การอยู่ร่วมกันในชุมชน ด้วยสามัคคีธรรม ลดปัญหาครอบครัวโดยมีพระสงฆ์ที่คนในชุมชนเคารพและศรัทธา และร่วมมือกันกับฝ่ายบ้านเมืองเพื่อลดความขัดแย้งปัญหาการเมืองการปกครอง ซึ่งพระสงฆ์จะเป็นฝ่ายนำกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การดำเนินชีวิตประจำวันของชุมชนทั้งสองแห่งนี้ ได้มีความยึดหยุ่นทางกฎหมาย ไม่บังคับใช้กฎหมายอย่างเต็มรูปแบบ แต่ใช้ความสามัคคีธรรมเป็นหลักที่ผ่านกิจกรรมทางศาสนา และเน้นการลงชุมชนด้วยความเห็นใจกัน เอาใจใส่เรื่องความเป็นอยู่ของชุมชน ไม่ผลักภาระให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้รับผิดชอบแต่ผู้เดียว เพราะโดยพื้นฐานทางความเชื่อแล้ว คนในชุมชนทุกคนมีพื้นฐานความเชื่อทางคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจมาแต่เดิมอยู่แล้ว ดังนั้น เมื่อมีรูปแบบที่สามารถบูรณาการให้เข้ากับฝ่ายต่างๆ ของบ้านเมืองก็จะทำให้คนในชุมชนเกิดความรักและหวงแหนความเป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเอง จึงทำให้เกิดความเอื้ออาทรกัน เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เข้าใจกันและกัน และนำไปสู่แนวทางการแก้ปัญหาได้ในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- _____. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2534). *พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
- พระศรีปริยัติโมลี, (2543). “ศีลธรรมของเยาวชน เริ่มที่บ้าน ,” เสขิยธรรม, กรุงเทพฯ.
- พุทธทาสภิกขุ, (2551). *พุทธธรรมประยุกต์*, กรุงเทพฯ:ธรรมทานมูลนิธิ.
- อรศิริ เกตุศรีพงษ์, (2550) “สังคหวัตถุ 4วัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการจัดการความรู้”,วารสาร Productivity World เพื่อการเพิ่มผลผลิต, ปีที่ 12 ฉบับที่ 68, 43-46.